

“ואכלת”: ולא לכלביד, מכאן שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, כגון שנטרפה או מתה.⁽¹⁵⁾

“תזבח ואכלת”: אין לך בהן היתר אכילה

עבודה. ובהכרח צריך לומר בביאור דבריו, שיסוד האיסור הוא מעשה החליבה ואסרה התורה אף את החלב שנחלב [ולא כדעת היש מפרשים שהחלב מותר. וראה תוספות לקמן כה א ד"ה שער, שהזכירו סברא כעין זו לענין גיזה, שאם נשר מותר, ואם נתכוין לגזוז אסורה הגיזה]. ובעיקר מה שנקטו התוספות, שלענין גיזה אין איסור אלא במעשה הגיזה, אבל הגיזה עצמה מותרת, ראה מה שמתבאר בגמרא לקמן דף כה, ובהערות שם.

15. במנחת חינוך [תמא ב] הרחיב קצת בדין זה, והביא מחלוקת הראשונים:

דעת התוספות בפסחים כט ב ד"ה רב אשי, דבקדשי מזבח לאו דוקא להאכילן לכלבים אין פודים, אלא הוא הדין כל הנאות אסורות אפילו להסיקו תחת תבשילו, דגזירת הכתוב "ואכלת". אך התוספות בכבא קמא נג ב ד"ה לענין כלים, דעתם, דממעטין מ"ואכלת" רק אכילת כלבים וגויים, דכיון דהויא אכילה אסרה תורה, דדוקא אכילת ישראל התירה התורה ולא אכילת כלבים וגויים, אבל שאר הנאות כגון להסיקו תחת תבשילו וכדומה שרי, דזה לא נתמעט מ"ואכלת".

ודעת הרמב"ם בפרק ב הלכה י, בטריפה, ירעו עד שימותו ויקברו, מבואר דטעון קבורה ואסורה בשום הנאה בטרפה או במתה.

וכל זה דוקא בנטרפה או מתה, דאינה ראויה לישראל אלא לנכרים ולכלבים, אבל בכשרה שנפדתה ושחטה, מותר להאכיל לגויים ולכלבים, דדרשינן "ואכלת" ולא לכלביך. כלומר, דבר שאינו ראוי אלא לכלב, אבל היכא דחזי לדידיה מותר להאכילו להם, כן כתבו

שרייא, וכן לחלוב אסור והחלב שרי, אי לאו קרא דתורת כהנים. [כך אי אפשר לומר], דהא בפרק קמא דמכלתין [ו ב. בסוגית הגמרא שם: מנין שחלב מותר בכל בהמה], אמר: מדגלי קרא גבי פסולי המוקדשים "תזבח ולא גיזה" בשר ולא חלב, הא דחולין שרי, שמע מינה דמקרא דהכא דריש איסור בחלב גופיה! ויש לומר, דבתורת כהנים איצטריך עיקר קרא לתמורת פסולי המוקדשין, [וראה שם בהגהות הגר"א]. ומבוארת שיטתם, שאיסור חלב האמור במשנתנו ובברייתא, היינו איסור לשתות את החלב. וכן כתבו תוספות במעילה יב ב ד"ה ד"ה חלב. וכן מוכח ברש"י לקמן טז א ד"ה לאתויי, שכתב שם, שאם הולדות מותרים כל שכן החלב, הרי שהנידון הוא על החלב ולא על החליבה.

ובתוספות שם דחו דעת יש מפרשים, דכי אסור רחמנא חלב פסולי המוקדשין, היינו לענין שאסור לחלוב, כי היכי דדרשינן מ"תזבח" ולא גיזה, דאסור לגזוז, אבל החלב עצמו שרי. והם הוכיחו מדלעיל ו ב שהחלב אסור. [וכן מדוקדק לשון המשנה שכרכה את החלב עם הולד, ולא עם איסור גיזה ועבודה].

וכתבו עוד שם: ואין לתמוה: מאי שנא חלב מגיזה, דגבי גיזה דרשינן דאסור לגזוז — וגיזה שרי, וגבי חלב, אף כי נחלב אסור!?

וביאר: הכא והכא במשמעותיה דקרא, דלמעוטי גיזה כתיב "תזבח". כלומר, אבל לא תגזז, ולמעוטי חלב כתיב "ואכלת בשר" ומשמע: אבל חלב לא תאכל.

ורבינו גרשום לעיל ו ב — על הגמרא שהביאו התוספות — כתב: ואכלת בשר ולא חלב, דכתיב "ולא תעבוד" דחולב בקדשים היינו

שואלת הגמרא: **היכי דמי** [באיזה ולדות שנינו שהם אסורים]?

אילימא, דאי עבר ואיתיליד לאחר פדיונן [ולדות שנתעברה בהם אמם והולידתם לאחר פדיונה]. כך אי אפשר לומר, כי:

אמאי יהיו ולדות אלו אסורים, והרי ולד צבי ואיל נינחו. כלומר, הרי ולדות חולין הם, שכבר נפדתה אמם.⁽²⁾

אלא משעת זביחה ואילך, ללמד: שהגיזה העבודה והחלב — שהם הנאות מחיים — אסורים.

אבל פודין את הקדשים להאכילם לכלבים, כי תיבת "ואכלת" אינה מיותרת ללמד שלא ייפדו להאכילם לכלבים.⁽¹⁾

שנינו במשנה: וכל שקדם הקדשן את מומן ... וולדן אסור לאחר פדיונן:

תורה חלב פסולי המוקדשין שמע מינה דחלב שרי, והרי דילמא אסרה תורה חלב שחוטה של פסולי המוקדשין, אבל חלב אסור מחמת אבר מן החי, שמע מינה דחלב פסולי המוקדשין גם כן מותר אחר השחיטה, [ומראיה זו יש ללמוד, שהוא הדין לפי לישנא קמא הדין הוא כן, שהרי ראית הגמרא שם בפשוטו היא מלישנא קמא]. שוב ראיתי בתוספות בכורות כה א ד"ה שער בכור, מבואר להדיא כן כמו שכתבתי. [והביאו כל ראיותיו. וראה שם שנתקשו בזה מן הסוגיא בחולין לו א — הובאה בהערה לעיל — דהוה אסרינן דם שחיטה כמו חלב, ראה שם. ויש להעיר, כי לפי מה שנתבאר בשיטת רבינו גרשום, שסיבת איסור החלב היא החליבה, אם כן, בחלב שנמצא במעיה לאחר שחיטה אין איסור].

2. לשון רבינו גרשום הוא: ולד צבי ואיל הוא, כלומר חולין הם.

ובראשית בכורים נסתפק בטעם הדבר שאין לולדות את איסור אמם שהיא אסורה בגיזה ועבודה. ומלשון רבינו גרשום למד שם שפסולי המוקדשין אף שאסורים הם בגיזה ועבודה, מכל מקום אין בהם קדושה, שהפדיון כבר הפקיעה, רק איסור יש בהם מגזירת הכתוב, אבל לא קדושה, ורק בקדשים גזירת הכתוב הוא לרבות

התוספות בזבחים עא ב ד"ה ובטרפה, ובכורות לג ב ד"ה פסק.

1. א. פירש רש"י, שלפי האיכא דאמרי ילפינן מ"תזבח ואכלת" שהגיזה [והוא הדין עבודה] והחלב אסורים, [והיינו משום שאין לך בהן היתר אלא משעת זביחה, לאפוקי חלב וגיזה דהנאה מחיים הוא, כלשון רש"י בתמורה לא א]. ו"בשר" אורחיה דקרא, [שהרי לא הוצרך למעט חלב], ולא דריש "ואכלת" לאפוקי כלבים. וברש"י תמורה לא א מבואר, דלא רק שאין יתור ללמוד שלא להאכיל לכלבים, אלא אדרבה משמע שפודין את הקדשים להאכיל לכלבים "דהכי משמע: אתה לא תאכל קודם זביחה. כלומר, לא תתהני מחיים, אבל כלביך דלאחר מיתה הוא, אפילו בלא זביחה שפיר דמי, ופודין את הקדשים להאכיל לכלבים". [ולכאורה מוכרח הוא לפרש כן, שאם לא כן למה לי "ואכלת", והרי מ"תזבח" לבד ילפינן שאין לך היתר אלא משעת זביחה].

ב. כתב המנחת חינוך [תמא ג]: פשוט, דחלב שחוטה מותר, ולאחר זביחה הותרו כל הדברים, עיין בכורות תזבח וכו' אין לך בה אלא היתר אכילה אלא משעת זביחה ואילך, אבל אחר זביחה בודאי מותר, אם כן, החלב ניתן גם כן. וגם בכורות ו ב אמרינן: מדאסרה

אלא מפרשת הגמרא את משנתנו, שהיא עוסקת בכגון דאיעבר לפני פדיונן ואיתיליד לאחר פדיונן, ואסורים הם מדרבנן, וכפי שיתבאר בהמשך הסוגיא. אבל מדאורייתא אינם אסורים, כי כבר נפדו בפדיון אמם, שהעובר ירך אמו הוא.⁽³⁾

מדייקת הגמרא: הא אם נולדו לפני פדיונן,

מיקדש נמי⁽⁴⁾ קדשי [קדושים הם]. מנא הני מיילי?

דתנו רבנן:

כתיב בפרשת שלמים ויקרא ג א': "ואם זבח שלמים קרבנו, אם מן הבקר הוא מקריב אם זכר אם נקבה תמים יקריבנו לפני ה'",

ולדות. וראה שם שדן למה לא יהא בזה משום יוצא מן האיסור אסור. ובאופן אחר הסביר, שבאמת קדושה יש בהם לאחר פדיונם, והביא לזה ראיה מרש"י מכות כב ראה שם, אך כיון שהקדושה קלושה דהא מותר לשוחטו בחוץ ולאוכלו, על כן אין בכך קדושה זו לתפוס הולד בקדושתה, ראה בדבריו דוגמא לזה.

וראה בתוספות לקמן טז א ד"ה ותמורה שכתבו בטעם הדין שאין הולדות אסורים [ואף על פי שהיא עושה תמורה, ראה שם]: דולדות אין בהן קדושה אלא מכח אמן, וכיון שנפדית פקעה קדושתה לגמרי כצבי וכאיל, ואף על גב דאיכא איסור גיזה ועבודה אין כח לאיסור מועט כזה שיחול על ידו קדושה על הולדות. וראה לקמן טז א בהערות תוספת ביאור בדבריהם.

3. כך הוא לפי שיטת רש"י בהמשך הסוגיא. והביא רש"י ראיה לזה מולדות קדשים שהוממו קודם להקדישם, דמבואר לעיל שאם נולדו אחר פדיון מותרים הם אף שנתעברה בהם אמם קודם לפדיונה, ואין חילוק בין קדושת הגוף לקדושת דמים לענין פדיון אלא שזה צריך מום וזה אין צריך מום.

[ולכאורה ביאור דבריו הוא: הא דאמרינן לעיל שהולדות מותרים, ודאי לא איירי בכגון שפדה את הולד עצמו, דאם כן, פשיטא, אלא מיירי בכגון שפדה את האם ולא את הולד, ומכל מקום מותר הולד, כי נגרר פדיונו אחר פדיון אמו, והוא הדין בקדושת הגוף, אף שלפדיון

הולד בפני עצמו צריך מום, מכל מקום פדיונו נגרר אחר פדיון אמו. אך מדברי הראשית בכורים והגרי"ז שיובאו בהמשך, מבואר שלא הבינו כן, וכפי שיתבאר בהערות בהמשך הסוגיא].

והטעם שאסרוהו חכמים הוא משום גזירה שמא ישהה את האם לאחר פדיונה לגדל ולדות, ויבוא לידי גיזה ועבודה. וביאר רש"י לקמן, שבאמת היה לנו לגזור גם על הולדות שנתעברה בהם אמם לאחר פדיונה ומאותו טעם, אלא כיון שגזרו על אלו שנתעברה בהם אמם קודם לפדיונם, די בזה שלא יבוא להשהותה.

ולפי פשוטת הסוגיא משמע, שהולדות שנתעברה אמם מהם קודם פדיון קדושים הם מעיקר הדין. ואולם נתקשו המפרשים: הרי מחלוקת היא אם ולדות קדשים במעי אמן הם קדושים או בהוייתן [בלידתן] הם קדושים, ולמאן דאמר דבהוייתן הם קדושים, קשה, מה הפרש יש בין אלו לולדות שנתעברה בהם אמם לאחר פדיון, והרי דין הולדות תלוי בלידה ולא בעיבור! וראה בזה בשיטה מקובצת אות ה בשם תוספות חיצוניות, ובחזון איש בכורות סימן יח אות ח ד"ה שם ליקריבינהו.

ובכתבים המיוחסים להגרי"ז כתב, דבהוייתן הן קדושים אינה סיבת הקדושה אלא זמן חלות הקדושה, אבל סיבת הקדושה היא העיבור, ראה שם.

4. בפשוטו ביאור הלשון "מיקדש נמי קדשי"

ראויים לא ליקרב ולא ליפדות, כדמפרש רב הונא ואזיל?

ומקדימה הגמרא: באותן ולדות שאף נולדו לפני פדיונן דדרשינן לרבותם מ"אם זכר", מיפלג פליגי בהו [נחלקו בדבר אמוראים במסכת תמורה יז ב] מה יהא דינם:

איכא למאן דאמר: קדשי ליקרב.⁽⁵⁾

ואיכא למאן דאמר: קדשי לרעייה עד שיפול בהם מום ויפדו. כלומר, אין קדושתם לענין הקרבה, אלא שאי אפשר לפדותם בלי מום.

והספק הוא: באותן דנולדו לאחר פדיונן ועיבורן קודם לפדיונן מה תהא עליהן?

אמר רב הונא:

כונסן לכיפה [לחדר], והן מתין מאליהן ברעב. ומשום:

דחיבי ליעביד [מה אפשר לעשות בהם]?

שמא תאמר לקרביניהו [יקריבם על המזבח],

ולא הוצרך הכתוב לפרש שהשלמים באין מן הזכר ומן הנקבה, כי אף אם היה הכתוב סותם היה הדין כן, מדלא אמר הכתוב שיהא זכר, כמו שאמר בפרשת עולה. ודרשינן:

"זכר" לרבות את הולד.

ו"נקבה" לרבות את התמורה.

ואין לי אלא ולד של תמימין, ותמורת תמימים, אבל ולד בעלי מומין שקדם הקדשם את מומן ותמורת בעלי מומין, מניין?

כשהוא אומר: "אם זכר", באה תיבת "אם" לרבות ולד של בעלי מומין, ואמר "אם נקבה" לרבות תמורת בעלי מומין.

כאן שבה הגמרא לדין ולדות שנתעברה בהם אמם לאחר שהוממה וקודם פדיונה, וילדה אותם לאחר פדיונה, שהן הולדות בה עוסקת משנתנו. ושואלת:

אותן ולדות שנולדו לאחר פדיונן ועיבורן קודם לפדיונן, מה תהא עליהן, שהרי אינם

לעולה [שאינה באה אלא זכר] וילדה זכר, שלדעת חכמים ירעה הולד עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו עולה, ומשום שאמו לא היתה ראויה להקריבה [כלומר, שהוא בא מכח קדושה דחוויה, דבעלי חיים נידחין, ראה קהלות יעקב סימן טז], והוא הדין שולד בעל מום לא יקרב היות ואמו לא היתה ראויה להקריבה. ואילו רבי אליעזר סובר: הוא עצמו יקרב עולה, וטעמו הוא, משום שאין בעלי חיים נידחין [ראה קהלות יעקב שם]. וראה בחזון איש יח ז, אם הסובר "קדשי לרעייה" היינו משום שהוא סובר כרבנן, ומחלוקתם היא מחלוקת התנאים, וכאשר נראית פשטות הסוגיא בתמורה.

הוא, דבנולדו לאחר פדיונן אין בהם אלא איסור מדרבנן וכפי שנתבאר, אבל קודם פדיונן אין הם אסורים איסור בעלמא אלא אף קדושים הם. [והנה לא הזכירה הגמרא כאן שהוא מדרבנן, ולפי זה קשה קצת שתתייחס הגמרא לפרט זה. אך אפשר, דלשון "אסור" האמור במשנתנו משמע מדרבנן, אך יש לפקפק מחלב הכלול בלשון המשנה].

5. מבואר בסוגיא בתמורה שם, שאפילו מאן דאמר קדשי ליקרב היינו דוקא לרבי אליעזר ולא לרבנן. והיינו דמדמינן ליה למה שנחלקו רבי אליעזר ורבנן בתמורה יח ב: במפריש נקבה

שאמו קדושה, וממתין עד שיומם ופודה.

ותמהינן עלה: **סמוך לפדיונן?! למימרא**
דבני פדייה נינהו עד שאתה אומר להתפיסו
 קודם לאותו פדיון, והרי אין להם פדיון
 כלל, ומשום שאין בכח קדושתם לתפוס
 פדיונם?!

אלא אימא כך אמר רבי חנינא: **סמוך לפדיון**
אמם, מתפיסין לולדות לשם אותו זבח ופודה
 את הולדות עצמן, ומותרים. (8)

מוסיפה הגמרא לבאר את משנתנו,
 שפירשנוה בולדות שנתעברה בהם אמם

כך אי אפשר, שהרי **מכח קדושה דחוייה**
קאתו [מכח קדושה דחוייה שאין ראוייה
 להקרבה הם באים]. (6)

שמה תאמר **ליפרקינהו** [יפדם] ויוסר מהם
 אותו איסור שאסרוהו חכמים, אף כך אי
 אפשר, כי **לא אלימי למיתפס פדיונן**, אין
 בכח אותה קדושה מדרבנן להתפיס לה
 פדיון שתצא לחולין. (7)

אך **אמרי במערבא משמיה דרבי חנינא**,
 שכך יעשה:

סמוך לפדיונן, מתפיסין לשם אותו זבח

פדיון האם לעובר, שהרי הולד תם הוא, ורק
 מאחר שהוא בא מכח בעלת מום גם הוא תורת
 בעל מום עליו, ראה שם ביתר אריכות. נראה
 בהערה לעיל דף יד תחילת עמוד ב דסברא כעין
 זו משמע גם מרש"י שם ד"ה וקא דייק הש"ס.
 ולמדנו מדבריו, שאין פדיון הולד נגרר אחר
 אמו, אלא מומה של אמו מועלת לולד ליפדות,
 ודלא כפי שנתבאר לעיל. אלא שצריך ביאור:
 הרי מקורו של רש"י הוא מקדושת דמים, וכיצד
 נלמד דין זה מקדושת דמים!?. וראה עוד שם
 בד"ה רש"י, מה שכתב על סוף דברי רש"י.

7. ביאר החזון איש בכורות יח ה, שאם כי
 מעיקר הדין הולד שנולד אחר פדיון מותר, אלא
 שגזרו על הולד כדי שלא ימתין מלשחוט האם
 עד שתלד — מכל מקום עשו סניף לאיסורן
 למחשב כאילו פתיכי בו קדושה, וזה הוא
 שאמרו "לא אלימי למיתפס פדיונן", דעשאוהו
 כפתיכי בו קדושה קלישתא, ולפדותו אי אפשר.

8. א. ביאר רש"י: "דהשתא חיילא עלייהו
 קדושה לעצמן, דחשבינהו, ולא פקעה
 קדושתיהו על ידי פדיון אמן, וממתין עד

6. א. פירש רש"י: קדושה דחוייה: דאית בהו
 [בקדשים שנולדו לאחר פדיונן] תרתי לריעותא:
 חדא: דאמותן בעלי מומין שנראו ונדחו,
 [פירוש: אין זה דיחוי מעיקרו, אלא קודם מומן
 היו ראויים להקרבה ושוב נדחו, ודיחוי כזה
 חשוב דיחוי]. ועוד, דלאחר פדיונן נולדו, והן
 עצמן אין יכול להתפיסן לקדושה גמורה
 להקריב, הואיל ואידחי תו לא מיחזי.

וביאר בחק נתן [הובא באהל משה] שהוקשה
 לרש"י, הא לפני פדיונן נמי אתי מכח קדושה
 דחוייה, ומכל מקום איכא למאן דאמר קדשי
 ליקרב, לכך כתב רש"י דאית בהו תרתי
 לריעותא.

ב. תמה בראשית בכורים [מא ב מדפי הספר
 ד"ה עוד]: למה לי דאית בה תרתי לריעותא
 דאמותן בעל מום, תיפוק ליה משום דלאחר
 פדיונן נולדו. [והיינו, דמה שכתב רש"י דלאחר
 פדיונן נולדו, הוא משום שפדיון האם הועיל
 לעובר, וכמו שכתב רש"י לעיל דעובר ירך אמו,
 ואם כן, הרי בטעם זה לבד די שלא נקריבנו,
 שהרי נפדה]!?

וראה שם שביאר, דאם לא שהוא בא מכח
 קדושה דחוייה של בעלת מום, לא היה מועיל

מהו שמתפיסן לולדות שבמעיי פסולי המוקדשין לכל זבח שירצה, או דוקא לאותו זבח שקדשה אמו?

אמר ליה רב ששת לרבינא: אין מתפיסן אלא לאותו זבח בלבד.

אמר ליה רבינא לרב ששת: מאי טעמא?

אמר ליה רב ששת לרבינא: כי גמר בשערך בשערך [אשר נתן לך בכל שערך] — "וכי יהיה בו מום, בשערך תאכלנו" מבכור, מה בכור אין מתפיסן לכל זבח שירצה, דכתיב [ויקרא כז]: "אך בכור אשר יבכור לה בבהמה, לא יקדיש איש אותו", הרי שאי אפשר להקדישו לקדושה אחרת, אף הני ולדות פסולי המוקדשין, אין מתפיסן לכל זבח שירצה.

קודם לפדיונם ונולדו אחר פדיון אמם ושנינו שהם אסורים:

ומעמא מאי? מה טעם אסורים הם, והרי כיון שנפדית אמו פדויים הם אגב אמם כי עובר ירך אמו הוא! (9)

אמר רבי לוי:

הטעם שאסרום חכמים, הוא משום שהרי האם אסורה בגיזה ועבודה ואפילו לאחר שנפדית, ואם נתר את הולדות גזירה שמא יגדל מהן [מאימותיהם פסולי המוקדשין לאחר שנפדו] עדרים עדרים ויבוא לידי גיזה ועבודה באמם. (10)

נתבאר לעיל משמו של רבי חנינא, שאותן ולדות שבמעיי אמן, מתפיסן קודם פדיון אמם לאותו זבח. בעא מיניה רבינא מרב ששת:

שיוממו ופריק להו",

ב. תמה בכתבים המיוחסים להגרי"ז: מאי שנא דדוקא לקדושת ולדות מהני הא דעובר ירך אמו דנפדה במום אמו, ולא להקדש שהקדיש אחר כך, והרי כיון דעובר ירך אמו ומהני מום אמן לפדות את הולדות עליו, גם הקדש זה ייפדה.

9. נתבאר על פי הלשון שתפס רש"י לעיקר.

10. א. ואם תאמר: הרי מטעם זה יש לנו לאסור גם את הולדות שנתעברה בהם אמם לאחר פדיונה, כי מה בין אלו לאלו, אם החשש הוא שיגדל מהם עדרים עדרים!?

ופירש רש"י: ודשרינן דאיבער ואיתיליד לאחר פדיונן ולא גזרינן, כיון דאסרת להנך דאיבער לפני פדיונן לא אתי לדחוייהו.

ב. עוד הוסיף רש"י לבאר: אבל לעיל גבי קדם מומן להקדישין לא גזרינן, משום דמילתא דלא שכיחא היא, דהא אמרינן במסכת תמורה המתפיס בעלי מומין למזבח עובר בחמשה לאוין. [וראה מה שנתבאר בהערות על משנתנו על פי רש"י זה].

והיינו, שהוקשה לו על מה ששנינו ברישא — בקדשים שקדם מומן להקדישין — "ולדן וחלבן מותר", ומפרשינן לה לעיל יד א בולדות שנתעברה אמם מהם קודם פדיונה, וילדתם לאחר פדיונה, והוקשה לרש"י: למה לא גזרינן שמא יגדל מהם עדרים עדרים.

ותמה הרש"ש: הרי הגזירה היא שמא ישהה את האם לאחר פדיונה לגדל ממנה ולדות ויבוא לידי גיזה ועבודה בהן, ואם כן, בקדשים שקדם מומם להקדישם הרי מותרים הם בגיזה ועבודה לאחר פדיונם, כמפורש במשנתנו, ומה מקום יש

תניא כוותיה דרב ששת:

קדשים שקדם מום קבוע להקדישן וקדשו קדושת דמים, ונפדו: חיבין בבכורה ובמתנות.

בין לפני פדיון בין לאחר פדיון, הגוזז והעובר בהן אינו סופג את הארבעים, כי אף לפני פדיון אין כאן אלא איסור ולא מלקות,⁽¹¹⁾ ולאחר פדיון מותרים הם לגמרי.

בין לפני פדיון ובין לאחר פדיון אין עושיין תמורה.⁽¹²⁾

ולפני פדיון מועלין בהן שהרי קדשו קדושת דמים, ולאחר פדיון אין מועלין בהן שהפדיון מוציאן לחולין לגמרי.

ולדותיהן שנולדו להם לאחר פדיון, ואפילו נתעברו מהם קודם לפדיוןם – חול, כמבואר במשנתנו שהם מותרים.

ונפדין הולדות שנולדו להם קודם פדיוןם⁽¹³⁾ תמימין ואין צריכים מום, כמבואר לעיל דף יד תחילת עמוד ב, ומשום שלא יהא טפל חמור מן העיקר.

ומתפיסין לולדות⁽¹⁴⁾ לכל זבח שירצה.

המקדיש בעלת מום קבוע למזבח אינה אסורה בגיזה ועבודה אלא מדבריהם. ואין להקשות: למה לא ילקה משום נהנה מן ההקדש, דכבר נתבאר בהערות שם, דגיזה ועבודה האמורה בכל מקום היינו באופן שאין בזה משום נהנה מן ההקדש, וכמבואר כמה אופנים שם. ומדברי רש"י כאן סתירה לכאורה ליסוד זה.

12. וכמפורש במשנתנו, ומבואר הטעם בגמרא לעיל יד ב.

13. נתבאר על פי רש"י, ונמצאת הברייתא מתפרשת לצדין, כי "ולדותיהן חול" פירש רש"י דזה קאי על אלו שנולדו לאחר פדיון, ואילו "ונפדין תמימין" פירש, על אלו שנולדו קודם לפדיון, ומוכרח הוא, כי הנולדים לאחר פדיון הרי מותרים הם לגמרי.

14. כתב החזון איש בכורות יח טו: הא דקתני רישא מתפיסו לכל זבח שירצה, היינו לאחר פדיון, אבל קודם פדיון אי אפשר להקדישו, ראה שם. [ולפי זה אין הרישא בענין אחד עם הסיפא, דהסיפא הלוא איירי קודם פדיון אמם].

לגזור! וראה באהל משה מה שהביא בשם האחרונים לפרש דברי רש"י, וראה עוד בחזון איש בכורות יח י.

ג. [בעיקר מה שכתב רש"י, שהגזירה היא שמא יבוא לידי גיזה ועבודה. הנה לפי מה שכתב הרמב"ם מעילה א ט, שאסור להרביע בפסולי המוקדשין, וכמו שפירש המשנה למלך שם, שהוא מטעם איסור עבודה, אם כן, יש לפרש את הגזירה בפשיטות].

11. פירש רש"י: ואין סופג את הארבעים: ואף על גב דאסירי בגיזה ועבודה קודם פדייה לא לקי עליה, דכי כתיב "לא תגוז" אקדשים גמורין כתיב, [ולא על קדשים שקדם מומן להקדישן שלא קדשו קדושת הגוף], ואיסורא מיהא איכא כשאר נהנה מן ההקדש, [וכמבואר בהמשך הברייתא שיש בהם מעילה]. ותמה הרש"ש: סוף סוף ילקה משום נהנה מן ההקדש, שהרי המועל לוקה! והוסיף, דלעיל יד א משמע שקודם פדיון איסור גיזה ועבודה בהם אינו אלא מדרבנן, [ומשום דאתי לאחלופי בקדשי מזבח].

ואכן הרמב"ם [מעילה א ט] כתב: אבל

במשנתנו.

בין לפני פדיון בין לאחר פדיון, הגוזז והעובד בהן סופג את הארבעים, שעבר על "לא תעבוד בבכור שורך, ולא תגוז בכור צאנך".⁽¹⁶⁾

ובין לפני פדיון ובין לאחר פדיון עושיין תמורה.⁽¹⁷⁾

כללו של דבר: הרי הן⁽¹⁵⁾ כחולין לכל דבריהם, אין לך בהם אלא מצות עילוי בלבד, שמעלין אותן בדמים.

אבל קדם הקדישן את מומן, או אפילו קדם מום עובר להקדישן שהוא אינו מעכב בחלות קדושת הגוף, ולאחר מכאן נולד מום קבוע, ונפדו [וכל שכן קודם שנפדו]: הרי אלו פטורין מן הבכורה ומן המתנות, וכמבואר

ועבודה בפסולי המוקדשין שנפדו. והנה הכתוב "לא תעבוד" מדבר בבכור תם שהוא קרבן גמור, אך במקור איסור גיזה ועבודה בפסולי המוקדשין שנפדו, נתבאר לעיל שני לימודים: האחד, "תזבח" ולא גיזה. השני, "וזבחת ואכלת", אין לך בה היתר אכילה אלא משעת זביחה ואילך. ואם כן, הניחא לפי הלימוד השני, מבואר שההיתר על ידי המום והפדיון אינו אלא משעת זביחה, ועד אז באיסורו הוא עומד. אבל לפי הלימוד הראשון הרי הוא לאו הבא מכלל עשה, ולמה לוקה?! וראה מנחת חינוך [תפג א], שכתב: וקדשים שנפל בהם מום ונפדו, מכל מקום לוקין הגוזז והעובד, דכתיב "תזבח ולא גיזה" ואהדריה לאיסורא קמא, וזה מבואר להדיא בש"ס בכורות טו ב דלוקין. והרמב"ם [מעילה א ט], שכתב: בהמת הקדש שנפל בה מום ונפדית כמו שביארנו אינה מותרת בגיזה ועבודה, הרי היא באיסורה עד שתשחט, הכוונה גם כן היא באיסורא קמא.

ומקור דברי המנחת חינוך מדברי התוספות בעמוד א בד"ה ואהני, וראה שם. ובקהלות יעקב [סימן יז] כתב, דמכאן מוכח, דאיסור גיזה ועבודה אינו איסור חדש, אלא שלאחר פדיון יש בו עדיין צד קדושת הגוף. [וכבר נזכרה חקירה זו בהערות].

15. יש להסתפק: אם הכוונה היא קודם פדיון, או אחר פדיון.

ואם נפרש קודם שנפדו, נצטרך לפרש "כחולין לכל דבריהם", דהיינו, חולין מקדושת הגוף. ואם נפרש לאחר שנפדו, נצטרך לפרש "אין לך בהם אלא מצות עילוי בלבד", דהיינו, שאין על קדשים אלו רק דין פדיון, אבל כיון שנפדו לא נותרה בהם קדושה.

והנה "כללו של דבר" דבסיפא גבי קדשים שקדם מום קבוע להקדישן, מיירי לכאורה לאחר שנפדו, מדקאמר "אין לך בהם אלא מצות אכילה בלבד", ואם כן, משמע שבאותו אופן עוסקת הרישא. ומאידך, מדאמרינן בגמרא "כללו של דבר" לאתווי שוחטן בחוץ שהוא פטור, משמע שהנידון הוא קודם שנפדו, כי לאחר שנפדו גם כשקדם הקדישן את מומן השוחטן בחוץ — פטור, ומה צריך ללמדנו שהוא פטור כשקדם מומן את הקדישן. [ומיהו לרב הונא לקמן טז א שהוא שונה בסיפא של הברייתא "והשוחטן בחוץ פטור", תיקשי בכל אופן למה לי לאתווי שוחטן בחוץ הוא פטור, וכמו שהקשו האחרונים]. וראה עוד מה שיתבאר לקמן בהערות טז א על רש"י שם בתחילת העמוד.

ורבינו גרשום פירש: אין לך בהם אלא מצות עילוי. כלומר, חומרא דבעי פדייה, וכוונתו צריכה ביאור.

17. הקשו התוספות [טז א ד"ה ותמורה]: מאי

16. מבואר שסופג את הארבעים על גיזה

דבר, הרי הם כחולין לכל דבריהם" האמור ברישא גבי קדשים שקדם מום קבוע להקדשן, ו"כללו של דבר הרי הן כהקדש לכל דבריהם, האמור בסיפא גבי קדשים שקדם הקדשן את מומן:

"כללו של דבר" דרישא, לאתווי שוחטן — לקדשים שקדם מומן את הקדשן קודם שנפדו — (21) בחוץ, שהוא פטור [כמבואר במשנתנו], כיון שלא קדשו קדושת הגוף.

"כללו של דבר" דסיפא

לאתווי חלבו [החלב שנחלב ממנו] שהוא א-10 אסור. (1)

אמר מר בברייתא: אין נפדין — הולדות שנתעברה מהם קודם פדיון ונולדו לאחר פדיון — תמימין, ואין מתפיסן לכל זבח שירצה:

לפני פדיון מועלין בהן, ולאחר פדיון אין מועלין בהן.

וולדותיהן שנתעברה מהם אמם קודם לפדיונם ונולדו לאחר פדיונם — קודש מדרבנן כמו שנתבאר לעיל. (18)

ואין נפדין תמימין הולדות שנולדו אחר הפדיון. (19)

ואין מתפיסן לולדות שבמעזי אמם לכל זבח שירצה, וכדרב ששת, וזו היא שאמרנו "תניא כוותיה דרב ששת".

כללו של דבר: הרי הן — הקדשים שקדם הקדשן את מומן ונפדו — (20) כהקדש לכל דבריהם, ואין להן בהן אלא היתר אכילה בלבד.

מבאר הגמרא מה בא לרבות "כללו של

בהם אפילו היתר אכילה. וראה מה שיתבאר בהערות על רש"י בהמשך הענין.

21. כן הוא בפשוטו, שאם הכוונה לאחר הפדיון, הרי פשיטא, כיון שאף בקדשים שקדם הקדשן את מומן פטור הוא, כמפורש ברש"י במשנה. וראה בהערות על רש"י בהמשך הענין.

1. כתב רש"י: ולאתווי שוחטן בחוץ דחייב לא אמרינן, משום דאם כן, איבעי לן למימר בדוקין שבעין, [שאם לא כן אינו חייב משום שאינו מתקבל בפנים]. ועוד [הרי ב]סיפא [של הברייתא, שלא לדעת רב הונא בהמשך הסוגיא] קתני לקמן השוחטן בחוץ פטור, [והיינו משום שאינו מתקבל בפנים].

ולמדנו לכאורה מקושיית רש"י [ולאתווי שוחטן בחוץ] שהוא מפרש "כללו של דבר" על קדשים קודם שנפדו, כי לאחר פדיון אינו חייב

שנא מולדות דאיעבר ואיתיליד לאחר פדיון דאמרינן בגמרא לעיל דפשיטא שאין הם קדושים, כי "ולד צבי ואיל נינהו". כלומר, כחולין הם שאין ולדותיהן קדושים, ולמה עושים הם תמורה?! ותירוצם יתבאר לקמן טז א.

18. מלשון הברייתא "ולדותיהן קודש" יש לסייע לחזון איש בכורות יח ח שהובא בהערה לעיל, שאם כי מעיקר הדין הולד שנולד אחר פדיון מותר, אלא שגזרו על הולד כדי שלא ימתין מלשחוט האם עד שתלד — מכל מקום עשו סניף לאיסורן למחשב כאילו פתיכי בו קדושה.

19. בהמשך הסוגיא מתבאר, למה שנינו "אין נפדין תמימין" והרי אין נפדין כלל.

20. כן הוא בפשוטו, כי קודם שנפדו אין להן